

«Чи маю я право на безпеку?» – це одночасно вимога і нагадування. Вимога до держави, щоб вона виконала свій обов'язок. Нагадування про те, що відповідальність не повинна бути абстрактною. Право на безпеку – це тест на зрілість держави, індикатор того, чи здатна вона діяти не лише реактивно, а й стратегічно. Чи вміє вона бачити ризики до того, як вони стають трагедіями. Чи здатна визнавати помилки і виправляти їх, а не ховатися за формальними звітами.

Я не вимагаю абсолютної безпеки – її не існує в жодній державі світу, але маю право вимагати системності, професійності та відповідальності. Ми маємо право жити в державі, де запобігання загрозам є пріоритетом, а не реакцією після факту. Тому моє питання залишається відкритим, не як сумнів, а як принципова позиція: чи є моє право на безпеку реальною гарантією – чи це лише норма на папері?

Самойленко Софія

sofiia.v.samoilenko@ukd.edu.ua

студентка I курсу спеціальності D8 Право,
ЗВО «Університет Короля Данила»
м. Івано-Франківськ, Україна

ЧИ МАЮ Я ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВЕ РІШЕННЯ ДЕРЖАВИ У ДОБУ АЛГОРИТМІЧНОГО УПРАВЛІННЯ?

Сучасний світ швидко змінюється під впливом технологій. Сьогодні алгоритми, великі дані та автоматизовані системи дедалі частіше використовуються у різних сферах суспільного життя. Вони допомагають аналізувати інформацію, прогнозувати події та навіть приймати рішення, які раніше належали виключно людям. Такий підхід називають алгоритмічним управлінням. У зв'язку з цим виникає важливе питання: чи має людина право на справедливе та зрозуміле рішення в умовах, коли дедалі більше рішень приймають алгоритми?

З одного боку, технології можуть значно підвищити ефективність управління. Алгоритми здатні обробляти величезні обсяги інформації, швидко знаходити закономірності та допомагати державним органам ухвалювати рішення. Наприклад, автоматизовані системи можуть використовуватися для розподілу соціальних виплат, прогнозування злочинності або аналізу поведінки громадян. Наприклад, у деяких країнах система автоматично визначає право на соціальну допомогу на основі даних про доходи. Це дозволяє державі діяти швидше та більш раціонально.

Проте разом із цими можливостями з'являються і нові ризики. Однією з головних проблем є те, що алгоритмічні рішення часто залишаються незрозумілими для громадян. Людина може навіть не знати, чому саме було прийняте те чи інше рішення щодо неї. Це називають ефектом «чорної скриньки». У такій ситуації виникає питання справедливості: якщо рішення ухвалює система, яку неможливо повністю зрозуміти або перевірити, чи може людина вважати його законним і обґрунтованим? Наприклад, відмова у кредиті або допомозі може бути без пояснення причин.

Ще однією проблемою є концентрація влади. Алгоритмічні системи часто розробляються великими технологічними компаніями, які мають доступ до значних обсягів даних. У результаті вони отримують можливість впливати на інформаційні потоки, формування громадської думки та навіть політичні процеси. Наприклад, платформи Instagram або YouTube, визначають який контент бачить користувач. Це створює нові центри влади, які не завжди підконтрольні суспільству.

На мою думку, використання алгоритмів у державному управлінні саме по собі не є негативним явищем. Навпаки, технології можуть зробити управління більш ефективним і сучасним. Наприклад, вони допомагають швидше обробляти звернення громадян. Однак важливо, щоб алгоритми не підміняли собою демократичні механізми, а лише допомагали їм функціонувати.

Для цього необхідно забезпечити кілька важливих умов. По-перше, алгоритмічні системи повинні бути максимально прозорими. Громадяни мають право знати, як працюють алгоритми, які впливають на їхні права та можливості. По-друге, людина повинна зберігати право оскаржити автоматизоване рішення. Остаточне слово у важливих питаннях має залишатися за людиною, а не за машиною. Це важливо, наприклад, у соціальних або судових рішеннях. По-третє, держава повинна встановлювати чіткі правила для технологічних компаній, щоб запобігти надмірній концентрації влади у цифровому середовищі. Зокрема, проводиться аудит алгоритмів.

На мою думку, головний виклик сучасної демократії полягає не лише у пошуку балансу між технологічним розвитком і збереженням прав людини, а й у необхідності переосмислення ролі громадянина в умовах алгоритмічного управління. Алгоритми можуть значно покращити процес прийняття рішень, зробити його швидшим і більш ефективним, однак водночас вони здатні обмежувати реальну участь людей у цих процесах. З одного боку, цифрові технології відкривають нові можливості для взаємодії з державою, а саме електронні сервіси, онлайн-звернення, цифрові платформи. З іншого боку, існує ризик, що рішення будуть прийматися без безпосереднього залучення громадян, а вплив людини на них стане формальним. Крім того, алгоритмічні системи можуть формувати інформаційне середовище таким чином, що людина отримує лише обмежений спектр думок, що впливає на її світогляд і політичний вибір. Саме тому важливо не допустити ситуації, коли технології витісняють демократичні механізми, а навпаки- використовувати їх для посилення участі та контролю з боку суспільства.

Отже, право на справедливе рішення в умовах алгоритмічного управління є не просто новим правом, а необхідною умовою функціонування демократії в цифрову епоху. Воно включає не лише справедливий результат, але й прозорий і зрозумілий процес прийняття рішень. Громадяни повинні мати можливість дізнатися, як саме працює алгоритм, які дані він використовує і чому було прийняте конкретне рішення. Не менш важливим є право на оскарження таких рішень і участь у формуванні правил, за якими функціонують алгоритмічні системи. Без цього існує ризик зниження довіри до держави та посилення соціальної нерівності. Водночас, за умови належного правового регулювання, прозорості та підзвітності, алгоритми можуть стати ефективним інструментом зміцнення демократії. Таким чином, справедливість у цифрову епоху залежить від того, наскільки гармонійно поєднуються технології та основні принципи прав людини і верховенства права.